

Lääkekustannukset, monilääkitys ja vältettävien lääkkeiden käyttö lisääntyvät iäkkäillä

[Fimean toiminta](#) [Lääkkeet](#) Julkaistu 7.6.2024

Fimean tuottaman seurantatiedon mukaan sekä vältettäviksi suositeltujen lääkkeiden käyttö että useiden eri lääkkeiden yhtäaikainen käyttö iäkkäillä ovat lisääntyneet viime vuosina. Myös iäkkäiden lääkekustannukset ovat kasvaneet.

Vuosien 2020–2023 aikana vältettäviksi suositeltuja lääkkeitä on vuosittain käyttänyt yli kolmasosa 75 vuotta täyttäneistä. Tilanne on sama koko maassa ja suurimmassa osassa hyvinvointialueita. Tiedot selviävät Fimean koostamasta seurantatiedosta, jota tuotetaan lääkkeiden järkevän käytön ja lääkitysturvallisuuden edistämiseksi. Seurantatietoa tuotetaan kolmen indikaattorin avulla: vältettävien lääkkeiden käyttö iäkkäillä, merkittävä monilääkitys iäkkäillä ja iäkkäiden lääkekustannukset.

Vältettäviksi suositeltujen lääkkeiden kokonaiskäyttäjämäärä kasvanut, koska iäkkäiden määrä on kasvanut ja käyttäjien suhteellinen osuus on pysynyt samalla tasolla. Vuonna 2023 on vältettävien lääkkeiden käyttäjämäärä ollut suhteellisesti suurin Kymenlaakson, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueilla. Suhteellisesti vähiten käyttäjiä on ollut Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjanmaan hyvinvointialueilla sekä Ahvenanmaalla.

Vuodet eivät ole täysin vertailukelpoisia Lääke75+ tietokannan jatkuvan päivityksen ja mahdollisten lääkeaineiden luokitusmuutosten vuoksi. Lisäksi päivittyneet suositukset vaikuttavat potilaiden lääkehoitoon viiveellä, erityisesti pitkäaikaislääkkeiden käyttäjillä.

Huomionarvoista on kuitenkin niiden uusien käyttäjien määrä, joilla on aloitettu vältettäväksi suositeltu lääke, sillä heidän hoitonsa on aloitettu ajankohtana, jolloin luokitustieto on ollut jo olemassa ja käytettävissä. Tämä korostaa tarvetta Fimean Lääke75+ tietokannan aiempaa laajemmalle matalan kynnyksen käytölle, esimerkiksi päivittäistyössä käytettävien tietojärjestelmien osana.

Taulukko 1. Vältettäväksi suositeltujen lääkkeiden käyttäjien osuudet hyvinvointialueittain 75 vuotta täyttäneessä väestössä.

Hyvinvointialue	Käyttäjien suhteellinen muutos 2020-2023	Väestön suhteellinen muutos 2020-2023	Osuus 2023	Osuus 2022	Osuus 2021	Osuus 2020
KOKO MAA	15,7 %	14,4 %	34,6 %	34,1 %	34,2 %	34,2 %
Varsinais-Suomi	12,1 %	15,3 %	35,7 %	35,1 %	34,7 %	36,7 %
Satakunta	13,3 %	12,4 %	34,6 %	33,8 %	33,8 %	34,3 %
Kanta-Häme	18,6 %	15,7 %	34,8 %	34,1 %	32,8 %	33,9 %
Pirkanmaa	15,0 %	15,2 %	33,8 %	33,4 %	33,6 %	33,8 %
Päijät-Häme	14,5 %	15,3 %	34,1 %	34,1 %	34,1 %	34,3 %
Kymenlaakso	18,7 %	11,4 %	39,6 %	38,8 %	38,9 %	37,2 %
Etelä-Karjala	18,3 %	10,7 %	35,7 %	34,8 %	35,8 %	33,4 %
Etelä-Savo	20,9 %	10,3 %	34,9 %	33,5 %	33,6 %	31,8 %
Pohjois-Savo	14,3 %	11,8 %	36,1 %	35,4 %	35,6 %	35,3 %
Pohjois-Karjala	14,7 %	13,5 %	36,1 %	35,6 %	35,6 %	35,8 %
Keski-Suomi	15,8 %	14,3 %	34,5 %	34,1 %	34,6 %	34,1 %
Etelä-Pohjanmaa	20,9 %	12,0 %	34,9 %	34,4 %	34,2 %	32,4 %
Pohjanmaa	21,9 %	11,2 %	32,9 %	32,4 %	32,0 %	30,0 %
Keski-Pohjanmaa	17,5 %	16,5 %	36,2 %	36,7 %	37,2 %	35,9 %
Pohjois-Pohjanmaa	16,9 %	14,5 %	32,4 %	32,1 %	32,4 %	31,8 %
Kainuu	9,5 %	8,8 %	36,8 %	37,1 %	37,2 %	36,5 %
Lappi	9,4 %	12,4 %	29,9 %	30,4 %	30,2 %	30,7 %
Itä-Uusimaa	17,7 %	18,4 %	33,3 %	32,6 %	32,6 %	33,5 %
Keski-Uusimaa	17,6 %	21,4 %	34,9 %	34,2 %	34,8 %	36,1 %
Länsi-Uusimaa	17,7 %	20,5 %	33,9 %	34,1 %	34,0 %	34,7 %
Vantaa-Kerava	19,3 %	20,9 %	34,3 %	33,9 %	33,9 %	34,7 %

<u>Hyvinvointialue</u> ↕	<u>Käyttäjien suhteellinen muutos 2020–2023</u> ↕	<u>Väestön suhteellinen muutos 2020–2023</u> ↕	<u>Osuus 2023</u> ↕	<u>Osuus 2022</u> ↕	<u>Osuus 2021</u> ↕	<u>Osuus 2020</u> ↕
Helsinki	13,3 %	13,7 %	33,8 %	33,3 %	33,6 %	34,0 %
Ahvenanmaa	10,2 %	16,3 %	32,2 %	33,4 %	32,7 %	34,0 %

Yhteensä 24

Taulukon keskeinen sisältö on kuvattu leipätekstissä.

Monilääkitys iäkkäillä lisääntyy vuosittain

Vuonna 2023 monilääkittyjen osuus oli yli viidesosa kaikista 75 vuotta täyttäneistä suomalaisista. Vuosien 2020–2023 aikana monilääkittyjen osuus on kasvanut vuosittain kaikilla hyvinvointialueilla.

Suhteellisesti eniten monilääkittyjä oli vuonna 2023 Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon hyvinvointialueilla. Suhteellisesti vähiten monilääkittyjä oli vuonna 2023 Pohjanmaan ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueella sekä Ahvenanmaalla. Monilääkittyjen osuus kasvoi kuitenkin eniten vuonna 2023 Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueilla.

Monilääkitys voi olla harkittua ja rationaalista hoitoa, kun lääkehoidon kokonaisuus on arvioitu asianmukaisesti ja kaikkien käytössä olevien lääkevalmisteiden tarve, oikea käyttö ja annostus sekä lääkehoitoon liittyvät ongelmat arvioidaan säännöllisesti.

Tutkimusten mukaan vain puolet potilaista ottaa lääkkeensä annetun ohjeen mukaisesti. Lisäksi lääkehoidon kokonaisuuden arviointia vaikeuttaa se, että potilastietojärjestelmissä olevat lääkitystiedot eivät ole ajan tasalla. Valtakunnallisen Kanta-lääkityslistan odotetaan helpottavan lääkitystietojen hallintaa lähivuosina.

Taulukko 2. Kymmenen tai useampaa lääkeainetta kunkin vuoden elo-marraskuussa apteekista ostaneiden osuudet hyvinvointialueittain 75 vuotta täyttäneessä väestössä.

<u>Hyvinvointialue</u> ↕	<u>Käyttäjien suhteellinen muutos 2020–2023</u> ↕	<u>Väestön suhteellinen muutos 2020–2023</u> ↕	<u>Osuus 2023</u> ↕	<u>Osuus 2022</u> ↕	<u>Osuus 2021</u> ↕	<u>Osuus 2020</u> ↕
KOKO MAA	27,7 %	14,4 %	20,9 %	20,0 %	19,5 %	18,8 %
Varsinais-Suomi	30,6 %	15,3 %	20,8 %	20,0 %	19,2 %	18,4 %
Satakunta	31,0 %	12,4 %	20,3 %	19,5 %	18,6 %	17,4 %
Kanta-Häme	30,5 %	15,7 %	21,7 %	20,8 %	19,7 %	19,3 %
Pirkanmaa	28,0 %	15,2 %	20,0 %	19,3 %	18,5 %	18,0 %
Päijät-Häme	31,8 %	15,3 %	20,4 %	19,5 %	18,9 %	17,8 %
Kymenlaakso	23,6 %	11,4 %	24,3 %	23,4 %	23,3 %	21,9 %

<u>Hyvinvointialue</u> ↕	<u>Käyttäjien</u> ↕ <u>suhteellinen</u> <u>muutos</u> <u>2020-2023</u>	<u>Väestön</u> ↕ <u>suhteellinen</u> <u>muutos</u> <u>2020-2023</u>	<u>Osuus</u> ↕ <u>2023</u>	<u>Osuus</u> ↕ <u>2022</u>	<u>Osuus</u> ↕ <u>2021</u>	<u>Osuus</u> ↕ <u>2020</u>
Etelä-Karjala	37,7 %	10,7 %	17,6 %	15,6 %	15,1 %	14,2 %
Etelä-Savo	29,3 %	10,3 %	21,9 %	20,5 %	19,9 %	18,7 %
Pohjois-Savo	20,1 %	11,8 %	25,6 %	24,4 %	23,7 %	23,9 %
Pohjois-Karjala	30,7 %	13,5 %	22,9 %	21,3 %	20,5 %	19,9 %
Keski-Suomi	31,6 %	14,3 %	20,9 %	19,6 %	19,3 %	18,2 %
Etelä-Pohjanmaa	22,1 %	12,0 %	22,4 %	21,5 %	21,0 %	20,6 %
Pohjanmaa	30,3 %	11,2 %	17,2 %	16,4 %	15,9 %	14,6 %
Keski-Pohjanmaa	24,2 %	16,5 %	26,4 %	25,5 %	25,9 %	24,7 %
Pohjois-Pohjanmaa	26,6 %	14,5 %	25,9 %	24,8 %	24,0 %	23,4 %
Kainuu	13,6 %	8,8 %	21,8 %	20,7 %	20,5 %	20,9 %
Lappi	23,7 %	12,4 %	20,7 %	19,9 %	19,2 %	18,9 %
Itä-Uusimaa	33,6 %	18,4 %	19,4 %	18,5 %	17,8 %	17,2 %
Keski-Uusimaa	24,0 %	21,4 %	20,8 %	20,6 %	21,0 %	20,4 %
Länsi-Uusimaa	31,1 %	20,5 %	18,4 %	17,7 %	17,5 %	16,9 %
Vantaa-Kerava	36,1 %	20,9 %	19,5 %	19,1 %	18,4 %	17,3 %
Helsinki	23,9 %	13,7 %	17,8 %	17,1 %	16,8 %	16,4 %
Ahvenanmaa	33,6 %	16,3 %	13,1 %	13,2 %	12,5 %	11,4 %

Taulukon keskeinen sisältö on kuvattu leipätekstissä.

Läikkäiden lääkekustannukset ovat kasvussa

75 vuotta täyttäneiden henkilöiden reseptillä toimitettujen lääkkeiden kokonaiskustannukset ovat kasvaneet koko Suomessa 18,1 prosenttia vuodesta 2020 vuoteen 2023. Samaan aikaan 75 vuotta täyttäneen väestön määrä on kasvanut 14,5 prosenttia. Keskimääräiset kustannukset 75 vuotta täyttäneeltä henkilöltä kohden ovat näin ollen kasvaneet 3,2 prosenttia vuosina 2020–2023. Lääkkeiden hintasääntelyn takia yleinen inflaatiotaso ei suoraan vaikuta niiden hintoihin.

Vuonna 2023 keskimääräiset reseptillä toimitettujen lääkkeiden vuosittaiset kustannukset 75 vuotta täyttäneillä olivat suurimmat Varsinais-Suomen hyvinvointialueella (1 226 euroa) ja pienimmät Ahvenanmaalla (902 euroa). Kustannukset henkilöä kohden ovat vuodesta 2020 vuoteen 2023 pienentyneet Keski-Uudenmaan, Vantaan ja Keravan, Pohjois-Pohjanmaan, Lapin ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueilla sekä Helsingissä ja Ahvenanmaalla. Kaikilla muilla hyvinvointialueilla kustannukset

ovat kasvaneet. Eniten keskimääräiset kustannukset ovat vuodesta 2020 vuoteen 2023 kasvaneet Pohjois-Karjalan (13,7 prosenttia) ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueilla (11,2 prosenttia).

Taulukko 3. 75 vuotta täyttäneen väestön keskimääräiset reseptillä toimitettujen lääkkeiden kokonaiskustannukset hyvinvointialueittain. Taulukon keskeinen sisältö on kuvattu leipätekstissä

Hyvinvointialue ↕	Suhteellinen muutos 2020-2023 ↕	Kustannukset 2023 ↕	Kustannukset 2022 ↕	Kustannukset 2021 ↕	Kustannukset 2020 ↕
KOKO MAA	3,2 %	1 127 €	1 129 €	1 110 €	1 097 €
Varsinais-Suomi	6,7 %	1 226 €	1 207 €	1 181 €	1 144 €
Satakunta	6,8 %	1 109 €	1 097 €	1 060 €	1 033 €
Kanta-Häme	8,4 %	1 215 €	1 201 €	1 157 €	1 122 €
Pirkanmaa	7,4 %	1 180 €	1 169 €	1 139 €	1 099 €
Päijät-Häme	2,0 %	1 093 €	1 081 €	1 091 €	1 071 €
Kymenlaakso	0,1 %	1 106 €	1 124 €	1 128 €	1 110 €
Etelä-Karjala	11,2 %	1 075 €	1 073 €	984 €	967 €
Etelä-Savo	5,0 %	1 164 €	1 132 €	1 112 €	1 100 €
Pohjois-Savo	6,2 %	1 149 €	1 155 €	1 096 €	1 084 €
Pohjois-Karjala	13,7 %	1 137 €	1 108 €	1 069 €	1 000 €
Keski-Suomi	4,3 %	1 157 €	1 153 €	1 130 €	1 111 €
Etelä-Pohjanmaa	3,4 %	1 119 €	1 156 €	1 105 €	1 084 €
Pohjanmaa	10,5 %	1 199 €	1 203 €	1 142 €	1 084 €
Keski-Pohjanmaa	1,0 %	1 199 €	1 214 €	1 218 €	1 184 €
Pohjois-Pohjanmaa	-1,9 %	1 150 €	1 192 €	1 194 €	1 175 €
Kainuu	4,8 %	1 061 €	1 035 €	1 029 €	1 010 €
Lappi	-2,6 %	1 138 €	1 121 €	1 146 €	1 162 €
Itä-Uusimaa	1,8 %	1 084 €	1 049 €	1 029 €	1 060 €
Keski-Uusimaa	-0,8 %	1 080 €	1 078 €	1 066 €	1 080 €
Länsi-Uusimaa	-2,7 %	1 073 €	1 084 €	1 079 €	1 100 €
Vantaa-Kerava	-1,6 %	1 040 €	1 086 €	1 106 €	1 050 €
Helsinki	-4,4 %	1 018 €	1 041 €	1 055 €	1 060 €

	Suhteellinen muutos	Kustannukset 2023	Kustannukset 2022	Kustannukset 2021	Kusi 2020
Ahvenanmaa	-5,2 %	902 €	875 €	904 €	951

Taulukon keskeinen sisältö on kuvattu leipätekstissä.

Indikaattorit havainnollistavat iäkkäiden lääkehoidon riskejä

Indikaattoreihin koottuja tietoja ja niiden avulla esiin nousevia havaintoja muutoksista kannattaa hyödyntää terveydenhuollon toiminnan kehittämisessä, suunnittelussa ja tutkimuksessa hyvinvointialueille ja valtakunnallisesti.

Fimean indikaattoritiedot osoittavat, että iäkkäiden monilääkitys ja vältettävien lääkkeiden käyttö ovat samanaikaisesti lisääntyneet. Monilääkitys ja vältettäväksi suositeltujen lääkkeiden käyttö voivat lisätä lääkehoitoon liittyviä riskejä ja terveydenhuollon resurssien käyttötarvetta tuomatta selkeitä lisähyötyjä terveyden kannalta.

Arvioiden mukaan kolmasosa lääkityshaitoista olisi suoraan ennaltaehkäistävissä. Lisäksi on arvioitu, että lääkkeisiin liittyvät haitat aiheuttavat suoraan viidesosan iäkkäiden potilaiden päivystyksellisistä terveydenhuollon kontakteista.

Haasteena on seurannan mahdollisuuden jatkuva heikkeneminen. Potilaat tapaavat terveydenhuollossa yhä harvemmin samoja lääkäreitä tai muita terveydenhuollon ammattilaisia. Myös pula terveydenhuollon ammattilaisista on osoitettu olevan yhteydessä lisääntyneeseen vältettävien lääkkeiden käyttöön.

Indikaattoritiedot löytyvät Fimean verkkosivuilta

Fimean keräämät indikaattoritiedot vuodesta 2015 alkaen ovat tarkasteltavissa Fimean verkkosivuilla.

Vältettävien lääkkeiden käyttö iäkkäillä -indikaattori kertoo niiden 75 vuotta täyttäneiden kansalaisten lukumäärät, jotka ovat ostaneet apteekista vuoden aikana Fimean Lääke75+-tietokannassa iäkkäillä vältettäväksi suositeltuja reseptilääkkeitä (tietokannan luokka D: "Vältä käyttöä iäkkäillä. Lääkeaineen haittavaikutusriski ylittää tavallisesti hoidosta saatavan klinisen hyödyn. Käyttö mahdollista erityistapauksissa.").

Merkittävä monilääkitys iäkkäillä -indikaattori kertoo niiden 75 vuotta täyttäneiden kansalaisten lukumäärät, jotka ovat kunkin vuoden neljän kuukauden tarkastelujakson aikana (elo-marraskuussa) ostaneet apteekista kymmenen tai useampaa eri lääkeainetta. Tämä ja edellinen indikaattori ovat tarkasteltavissa myös THL:n ylläpitämässä Sotokuva-tietopalvelussa.

Iäkkäiden lääkekustannukset -indikaattori kertoo 75 vuotta täytäneen väestön keskimääräiset reseptillä toimitettujen lääkkeiden kustannukset.

Eri vuosia tarkasteltaessa tulee huomioda, että vuosina 2015–2019 pohjana on käytetty Kelan sairausvakuutuksesta korvattavien lääketoimitusten tietoja ja 2020 alkaen Kelan Kanta-palvelujen Reseptikeskuksen tietoja. Tämän vuoksi kaikki vuodet eivät ole keskenään suoraan

vertailukelpoisia. Lisäksi vuoteen 2019 asti indikaattorit on raportoitu sairaanhoitopiireittäin. Vuodesta 2020 alkaen tiedot ovat saatavissa hyvinvointialueittain.

Lisätietoa

[Fimean lääkehoidon indikaattorit \(Fimea.fi\)](#)

Kirjallisuutta

[Laatikainen O. Medication-related adverse events in health care. Väitöskirja. Oulun yliopisto 2020.](#)

[Paulamäki J., Jyrkkä J., Hyttinen V., Huhtala H., Jämsen E. Regional variation of potentially inappropriate medication use and associated factors among older adults: A nationwide register study. Res Social Adm Pharm. 2023 Oct; 19\(10\): 1372–1379.](#)

Juho Wedenoja

Terveydenhuollon erikoislääkäri, silmätautien erikoislääkäri, LKT, dosentti, liikennelääketieteen erityispätevyys

Kehittämisyliääkäri, Fimea

Leena Saastamoinen

FaT, dosentti

Tutkimuspäällikkö, Fimea

